

Маріанна Сергіївна **ЯЦЕНКО**

к.е.н., доцент, Національний університет "Одеська політехніка"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7034-5405>

e-mail: m.s.yatsenko@mzeid.in

Руслана Віталіївна **БУРІНА**

студентка, Національний університет "Одеська політехніка"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4660-4016>

e-mail: burina.ruslana@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОПЕРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розкрито та проаналізовано поняття операційної системи та зовнішньоекономічної діяльності, функції і завдання. В результаті аналізу системи виявлено вплив операційної системи на зовнішньоекономічну діяльність. Виділено напрями, в яких підприємство, рухається і встановлено, що операційна система використовує для роботи планування, контроль, аналіз, графіки і так само підсистеми, які доповнюють функціональність.

Ключові слова: операційні системи, зовнішньоекономічна діяльність, системи, підприємство

ВСТУП

Оперативне управління передбачає комплекс різноманітних дій для ефективного управління підприємством. Передбачається, що для кращої роботи підприємства, менеджерам необхідно вміти приймати рішення на основі ефективного використання різних аналітичних матеріалів – графіків, завдань та планів, вміти аналізувати. Структура управління та організаційна структура підприємства часто впливають на формування системи управління. Передача актуальної інформації про стан та перебіг виробничої діяльності, їх негайне оброблення, своєчасне прийняття рішень та за необхідності вплив на виробничий процес все це забезпечується ефективністю управлінських рішень. Дослідженню різних аспектів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) присвячували свої наукові роботи такі автори, як Н. Грущинська [3], М. Кізім [4], Т. Ковальчук [5].

Як відомо, управління у будь-якій компанії здійснюється через набір взаємопов'язаних функцій на основі інформації, отриманої в результаті аналізу.

МЕТА аналізу – збір та надання інформації керівникам та менеджерам для прийняття ефективних управлінських рішень, вибору варіантів розвитку, визначення стратегічних пріоритетів. ЗЕД є важливим аспектом для підприємства, яке прагне розвитку свого бізнесу на зовнішньому ринку. Але за умов її реалізації виникають безліч проблем, які необхідно оперативно виправляти. Для уникнення первинних помилок потрібно визначитися із системою управління підприємством.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Компанія здійснює діяльність у сфері ЗЕД, управління компанією має враховувати як внутрішні відносини підприємства, так і зовнішні. Основною метою ЗЕД є підтримка відносин між сторонами угоди про захист інтересів кожної із сторін, та прийняття найбільш вигідних переваг у процесі співпраці.

Для того щоб проаналізувати поняття "операційна

система" та "зовнішньоекономічна діяльність", спочатку наведемо відповідні визначення.

Згідно з визначенням В. Михайловської операційна система управління підприємством – це повна система виробничої діяльності підприємства з виробництва товарів і надання послуг [1].

Також необхідно розуміти, що операційна система нерозривно пов'язана з операційними функціями і є певною комбінацією дій для трансформації ресурсів компанії, яку отримують із зовнішнього середовища і перетворюють на продукцію або послугу.

Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» ЗЕД визначено як сферу господарської діяльності, яка пов'язана з міжнародним виробництвом, науковою та технічною співпрацею, експортом та імпортом продукції, виходом та забезпеченням функціонування підприємства на зовнішньому ринку [2].

Деякі автори визначають ЗЕД як діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, яка побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами [6].

Ефективність усієї ЗЕД підприємства визначається за допомогою інтегральної системи, яка включає показники участі підприємства у різних формах зовнішньоекономічних зв'язків [7].

Зовнішньоекономічна система є наслідком розвитку різних світових відносин: грошово-фінансових та кредитних відносин держави з іншими державами для раціонального використання переваг міжнародного поділу праці, міжнародних економічних відносин для вирішення економічних та зовнішньополітичних завдань.

У сучасних відносинах до системи оперативного управління застосовуються жорсткі вимоги до ефективності та оптимальності прийнятих рішень. Система оперативного управління (рис. 1) є останнім етапом планового управління підприємством і призначена для регулювання роботи всіх працівників на основі єдиного календарного плану.

Рис. 1. Схема операційної системи управління підприємством

Операційна система управління підприємством належить до класу економічних систем, яким притаманна низка загальних характеристик, зокрема: відкритість і гомеостатичність; складність і поліструктурність; нестационарність окремих параметрів системи; унікальність поведінки системи у конкретних умовах; здатність змінювати свою структуру і формувати варіанти поведінки; здатність протистояти ентропійним тенденціям; здатність пристосуватись до змін зовнішнього середовища; здатність та прагнення до встановлення цілей [1].

Завданням оперативного управління є забезпечення безперебійної роботи підрозділу чи підприємства загалом, що може бути досягнуто за рахунок систематичної взаємодії з іншими структурними елементами підприємства. Використовується низка конкретних підходів, завдяки яким можна швидко та своєчасно реагувати на зміни. Оперативний менеджмент працює з існуючою стратегічною позицією організації для досягнення її цілей і збільшення прибутку.

Для оперативного управління є конкретні завдання:

- скорочений час виходу на ринок нового продукту або послуги;
- створення гнучких виробничих систем;
- підвищення якості продукції та послуг, підтримка цього рівня;

Виходячи з цього, можна бачити, що операційна система є важливим складником управління підприємства, оскільки виконує багато організаційних функцій.

Основним об'єктом ЗЕД є фірма чи підприємство. Для підприємств, які мають можливість поширювати власну діяльність за рахунок ЗЕД, це, звісно, може принести додатковий дохід за рахунок:

- розширення товару та його збуту на зовнішньому рівні;
- придбання сучасних технологій, кращої якості сировини;
- придбання іноземних інвестицій та партнерів, збільшення можливостей;
- експорту та імпорту та зміцнення своїх позицій на ринку.

Для підтримання власної конкурентоспроможності на ринку підприємству важливо застосовувати системний підхід до управління та задіяти всі його функції, серед яких можна виділити:

- планування, – функція якої є однією зі складників системи операційного управління, і так само є однією зі складників функцій управління, яка відповідає за складання графіків, планів робіт, визначення місії організації у короткостроковому та довгостроковому плануванні стратегії підприємства та організації дій працівників;
- функція мотивації – важливий процес у роботі підприємства підтримки інтересу і бажання працівників продовжувати працювати для підприємства та розвивати його, досягаючи цілей підприємства;
- функція контролю – це функція, яка дозволяє проводити контроль як за діями роботи працівників, так і вести облік сировини та надання послуг.

Можна зауважити, що наведені функції використовуються не лише у ЗЕД, а й в інших сферах діяльності підприємств. Але завжди можна виділити і певні ризики та характерні особливості, які притаманні лише ЗЕД.

Загалом нині задля забезпечення організації та налагодження ЗЕД підприємства необхідно дотримуватися основних організаційних принципів корпоративного управління. Серед цих принципів можна виділити такі:

- принцип організаційної цілісності;
- принцип рівності повноважень та відповідальності;
- принцип делегування влади;
- принцип єдності мети, функціональної регламентації та гнучкості організаційних структур [7].

Крім управління діяльністю, здійснюваної компанією у межах ЗЕД, однією з основних завдань управління є співробітництво з працівниками, оскільки від правильної організації роботи як у відділах, так і у всій компанії залежить успіх майбутньої діяльності.

Можна виділити те, що існує безліч методів контролю діяльності компанії, але використання сучасних методів дозволить компанії більш точно та правдиво оцінювати результативність та використовувати отримані результати для підвищення ефективності бізнесу в майбутньому.

Але кожному виду діяльності характерні певні ризики. Для ЗЕД це:

- недостатня увага керівників компаній до розвитку оперативного управління;
- ігнорування необхідності підвищення кваліфікації співробітників, та підвищення модернізації;
- слабка або погано розвинена нормативна база для оперативного планування;
- існуюча система управління виробництвом не відповідає специфіці підприємства та способу організації виробництва;
- розклади роботи підрозділів компанії як належить не пов'язані з єдиним узгодженим плановим графіком виробництва продукції компанії.

Зазначені недоліки можуть призвести до збільшення тривалості виробничого циклу та роботи самого персоналу, до неповного використання виробничих площ обладнання та швидкого зношування, а також погіршення якості продукції або відставання від інших підприємств з подібною продукцією, до погіршення техніко-економічних показників роботи підприємства, додаткових витрат та відставання від графіків виконання роботи.

ВИСНОВКИ

Можна зробити висновок, що залежно від того як керівники застосують систему оперативного управління на підприємстві та які функції управління вони використовують, буде залежати розвиток підприємства.

Необхідно усвідомлювати, що головне у реалізації оперативного управління – це реалізація вже наявного потенціалу підприємства та отримання прибутку.

Список використаних джерел

1. Михайловська О.В. Операційний менеджмент. Київ, 2010. URL: https://pidru4niki.com/11530524/menedzhment/operatsiyna_sistema_organizatsiyi_ponyattya_sklad_vidi#66
2. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. № 959-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
3. Грушинська Н.М. Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств України в умовах становлення процесів митного регулювання з країнами Центрально-Східної Європи. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 7. С. 101–108.
4. Кизим М.О., Зінченко В.А. Якість життя населення і зовнішньоекономічна діяльність підприємств: монографія. Харків, 2010. 184 с.
5. Ковальчук Т.Г. Вплив інтеграційних процесів на формування стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємств України. *Молодий вчений*. 2016. №4.1. С. 55-59. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/178.pdf>
6. Основи зовнішньоекономічної діяльності / І.І. Дахно та ін. Київ, 2009. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p08_23.pdf
7. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності. Київ, 2008. 328 с. URL: http://xn--e1ajqk.kiev.ua/wp-content/uploads/2019/12/grebelnik-op-osnovi-zovnshnoekonomchnoyi-dyalnost_9abbed0.pdf

References

1. Mykhailovska O.V. Operational Management Textbook. Kyiv, 2010. URL: https://pidru4niki.com/11530524/menedzhment/operatsiyna_sistema_organizatsiyi_ponyattya_sklad_vidi#66 [in Ukrainian].
2. Law of Ukraine "On Foreign Economic Activity" of April 16, 1991 № 959-XII: website. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12> [in Ukrainian].
3. Hrushchynska N.M. Management of foreign economic activity of Ukrainian enterprises in the formation of customs regulation with the countries of Central and Eastern Europe. *Actual economic problems*. 2015. № 7. pp. 101–108. [in Ukrainian].
4. Kyzym M.O., Zinchenko V.A. Quality of life and foreign economic activity of enterprises: monograph. Kharkiv, 2010. 184 p. [in Ukrainian].
5. Kovalchuk T.H. Influence of integration processes on the formation of the strategy of foreign economic activity of Ukrainian enterprises. *Young scientist*. 2016. №4.1. pp. 55-59. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/178.pdf> [in Ukrainian].
6. Fundamentals of foreign economic activity / I.I. Dakhno et al. Kyiv, 2009. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p08_23.pdf [in Ukrainian].
7. Hrebelyuk O.P. Basics of foreign economic activity. Kyiv, 2008. 328 p. URL: http://xn--e1ajqk.kiev.ua/wp/201s/12/grebelnik-op-osnovi-zovnshnoekonomchnoyi-dyalnost_9abbed0.pdf [in Ukrainian].

Marianna YATSENKO

PhD in Economics, Associate Professor, Odessa Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7034-5405>

e-mail: m.s.yatsenko@mzeid.in

Ruslana BURINA

student, Odessa Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4660-4016>

e-mail: burina.ruslana@gmail.com

THEORETICAL ASPECTS OF OPERATIONAL MANAGEMENT IN FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF THE ENTERPRISE

This paper reveals and analyzes the concepts of operating system and foreign economic activity and how they work together on the same platform, which is currently referred to as the enterprise. The paper will analyze the basic concepts of the operating system and foreign economic activity. The tasks and functions used and how the operating system of management will affect foreign economic activity and what aspects will be violated in the course of application and development are analyzed. FEA activities of the enterprise is a complex area of development, which must involve many management systems to maintain and use effectively. As a result of the system analysis, the impact of the operating system on foreign economic activity was analyzed. It was identified areas in which the enterprise using the operating system mainly moves and how they coexist, found that the operating system uses planning, control, analysis, graphics and subsystems that complement functionality and help avoid shortcomings in the implementation of work. There are many different systems and subsystems that can complement the operating system management. Prospects for further research in this area are to determine the degree of involvement of enterprises in the development of their foreign economic activity in foreign markets and the use of operating systems. Currently, there are many opportunities for the development of operating systems, provided that they will be dispelled in possible associations with other systems for the effective development of the enterprises themselves. But for a quality integration it is necessary to establish exactly what functions need to be studied and used for the development of the system and its complement. To do this, the very capabilities of the enterprise will be analyzed so that it does not go beyond the possible implementation at this stage.

Keywords: operating systems, foreign economic activity, systems, enterprise